

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Hudební katedra

Instruktivní klavírní skladby Césara Francka

Diplomová práce

Autor: Bc. Daniela Svobodová
Studijní program: N0114A300053
Studijní obor: Hra na nástroj a sólový zpěv, Hudební výchova
Vedoucí práce: MgA. Lenka Hejnová, Ph.D.
Oponent práce: doc. Mgr. Michal Chrobák
MgA. Jaroslava Staňková, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Daniela Svobodová

Studium: P20P0574

Studijní program: N0114A300053 Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Hra na nástroj a sólový zpěv, Hudební výchova

Název diplomové práce: a) Diplomový klavírní koncert b) Instruktivní klavírní skladby Césara Francka

Název diplomové práce AJ: a) Diploma Recital - Piano b) Instructive piano pieces of César Franck

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce je složena ze dvou částí. První část je tvořena sólovým koncertním výkonem (celovečerní recitál), jehož předpokladem je vysoká technická úroveň. Koncertní vystoupení má na základě vhodně zvolené dramaturgie prezentovat interpretační kvality diplomata, jeho schopnost adekvátního stylového přístupu k interpretaci jednotlivých skladeb. Druhou částí je teoretická písemná práce o rozsahu 30-40 stran. Cílem práce je pedagogicko-interpretací analýza drobných klavírních kusů Césara Francka, která jsou vhodné pro výuku na ZUŠ. Zpracování tématu předpokládá interpretační zkušenost s hudbou období romantismu, vlastní přístup k řešení interpretačních problémů a celkovou schopnost hodnotit hudební skladby.

SMOLKA, Jaroslav a kol. *Dějiny hudby*. Vyd. 1. Brno: Togga ve spolupráci s Českým hudebním fondem, 2001. 657 s. ISBN 80-902912-0-1. Kittnarová, O. (2007). *A history of music of outlines*. Univerzita Karlova v Praze: Nakladatelství Karolinum, ISBN: 978-80-246-1351-2 Gammond, P. (2002). *Velcí skladatelé*. Praha: Svojtka a Vašut, ISBN 978-80-7237-590-5 Navrátil, M. (2013). *Dějiny hudby: Přehled evropských dějin hudby*. Ostrava: Montanex, ISBN 80-238-0440-5 Schonberg, H. (2006). *Životy velkých skladatelů*. Praha: BB/art., ISBN 80-7341-905-X RAJNOHOVÁ, Alice a Miloš SCHNIERER. *Dějiny klavírního umění: vývoj klavírní tvorby od počátků po současnost*. Brno: JAMU, 2022. ISBN 978-80-7460-2085.

Zadávací pracoviště: Hudební katedra,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: MgA. Lenka Hejnová, Ph.D.
MgA. Lenka Hejnová, Ph.D.

Oponent: doc. Mgr. Michal Chrobák
MgA. Jaroslava Staňková, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 16.1.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Anotace

SVOBODOVÁ, Daniela. *Instruktivní klavírní skladby Césara Francka*. Hradec Králové:

Pedagogická fakulta univerzity Hradec Králové, 2023, Diplomová práce

Práce rozebírá instruktivní skladby Césara Francka z interpretačně-pedagogického hlediska. Cílem práce je přiblížit méně známé skladby, které by mohly být použity jako didaktický materiál pro pedagogickou praxi.

Klíčová slova: César Franck, instruktivní skladby, romantismus, L'organiste, klavír

Anotation

SVOBODOVÁ, Daniela. *Instructive compositions of César Franck*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2023. Master Degree Thesis

This master thesis analyze instructive compositions of César Franck from an interpretative-pedagogical point of view. The main goal of this work is to bring closer not so famous pieces to Children music schools.

Keywords: César Franck, instructive compositions, romanticism, L'organiste, piano

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomová práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:.....

Podpis studenta:.....

Poděkování

Chtěla bych velmi poděkovat paní MgA. Lence Hejnové, PhD. za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování diplomové práce věnovala.

Obsah

Úvod.....	10
1. César Franck.....	11
2. Analýza instruktivních klavírních skladeb Césara Francka	16
2.1 46 krátkých skladeb pro klavír	16
2.1.1 Skladby s výraznou varhanní stylizací	18
2.1.2 Kantabilní skladby s převažující klavírní stylizací	36
2.1.3 Skladby s převažující klavírní stylizací v rychlém tempu.....	47
2.1.4 Koledy	50
2.1.5 Závěrečné shrnutí analýz.....	54
Závěr.....	56
Použité informační zdroje	58
A – Literatura	58
B – Elektronické zdroje	59
C – Notový materiál	60
Seznam obrázků	61
Seznam příloh.....	63

Úvod

Hlavním obsahem diplomové práce je rozbor klavírních instruktivních skladeb Césara Francka z edice Denese Agaye vydaných pod názvem *46 krátkých skladeb pro klavír*.

Důvodem ke zvolení tématu je přiblížit méně známé instruktivní dílo Césara Francka. Pro interpretačně pedagogickou analýzu byla zvolena sbírka *46 krátkých skladeb pro klavír*, která obsahuje výběr kratších a snazších skladeb, a jejíž původním zdrojem je Franckovo dílo *L'organiste*, určené pro varhany a harmonium.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. První kapitola pojednává o skladatelově životě a díle. Informace byly čerpány z dostupných knih a internetových zdrojů. Druhá kapitola se věnuje analýze skladeb ze zmíněné sbírky. V podkapitolách jsou skladby rozříděny podle stylizace, charakteru a obsahu. Vzhledem k malému povědomí o těchto skladbách jsou uváděny u všech kusů incipity. Přílohy obsahují stručný životopis editora, chronologický přehled klavírního díla Césara Francka pro klavír a celistvý přehled původní sbírky *L'organiste*. Rozbor je zaměřen na pedagogicko-interpretační využití.

1. César Franck

Francouzské hudební scéně dominovala v 1. polovině 19. století hlavně opera. Hlavními autory této doby byli například Gioacchino Rossiniho¹ a Giacomo Mayerbeera². V tomto uměleckém prostředí se začali postupně prosazovat i autoři upřednostňující instrumentální hudbu. Hlavní osobností byl César Franck, který se mimo jiné se svými žáky zasloužil o vytvoření francouzské národní instrumentální hudby. Jako je Bedřich Smetana³ považován za zakladatele české národní hudby a Michail Ivanovič Glinka⁴ ruské, César Franck se zaslouhuje o titul otce francouzské národní hudby.

César Franck se narodil 10. prosince 1822 v belgickém městě Lutych. César a jeho mladší bratr Joseph projevovali v brzkém věku hudební nadání. Otec se rozhodl, že oba syny povede k hudební kariéře a z Césara chtěl vytvořit zázračné dítě. César hrál na klavír a Joseph na housle. Oba vystudovali konzervatoř v Lutychu. Ve věku 11 let César s bratrem podnikli svoji první koncertní cestu a o dva roky později se v Césarových 13 letech celá rodina přestěhovala do Paříže s vidinou kvalitního vzdělání na Pařížské konzervatoři. Chlapec byl pro přijetí příliš malý, a navíc jednou z podmínek pro přijetí bylo francouzské občanství, které malý César neměl. Dva roky tedy studoval soukromě u Antonína Rejchy⁵, který mu dal důležité základy, a v 15 letech byl na konzervatoř přijat. V průběhu studia vyhrál několik cen, například cenu za fugu A prima vista⁶, v další soutěži získal druhé místo jen proto, že improvizoval „příliš dlouho“. V jiné klavírní soutěži mu byla udělena zvláštní cena (1838). *„Ve finále klavírní soutěže mu byla předložena obtížná skladba, aby ji zahrál z listu. Z nějakého důvodu si předsevzal, že celou skladbu bude transponovat, a zahrál ji v Es dur místo v C dur, čímž uvedl porotu v úžas. Ta se musela nad rozdělením cen zamyslet a dlouhá diskuze přinesla toto prohlášení: Porota se nyní usnesla, že Franck tak dalece předčí své protivníky, že je nemožné*

¹ Gioacchino Rossini (1792-1868) byl italský hudební skladatel, známý hlavně pro svá operní díla, ve kterých ustanovil nové standardy.

² Giacomo Mayerbeer (1791-1864) byl německo-francouzský hudební skladatel a dirigent. Byl hlavním představitelem velké opery.

³ Bedřich Smetana (1824-1884) byl významný český hudební skladatel období romantismu.

⁴ Michail Ivanovič Glinka (1804-1857) byl ruský skladatel v období romantismu.

⁵ Antonín Rejcha (1770-1836) byl český hudební skladatel, pedagog a hudební teoretik

⁶ KITTNAROVÁ, Olga. *A history of music in outlines*. Univerzita Karlova v Praze: Nakladatelství Karolinum, 2007, s.118: ISBN 978-80-246-1351-2.

určit další, kteří by se s ním o cenu podělili. Proto bude udělena druhá první cena, a to těm, kteří by si jinak za normálních podmínek byli zasloužili cenu hlavní.“⁷

Po konzervatoři jeho otec stále trval na kariéře úspěšného klavírního virtuóza a byly zorganizovány i koncerty. Ovšem César roku 1844 vážně onemocněl. Pravděpodobně z přepracování, vyčerpání a neustálého nátlaku otce. César Franck po této události utekl z domu, a proti vůli rodičů se oženil s herečkou Félicité Desmousseauxovou⁸. Franck se stáhl do pozadí, byl skladatelem neznámým, postupně se vyvíjel a hledal svůj kompoziční styl. Začal i soukromě vyučovat skladbu a roku 1858 byl zaměstnán jako varhaník v kostele svaté Klotildy, kde mohl rozvíjet své improvizční schopnosti. Franck nebyl asertivní, přesto byl velmi pokorné a skromné povahy a nejraději trávil většinu času v kostele svaté Klotildy improvizováním. Zaslouženě byl považován za nejvýznamnějšího improvizátora své doby. V jeho době byl i jeho bratr slavnější, dnes je ovšem zapomenut. Césarovi nezáleželo na slávě a finančním ohodnocení. Jako věřící do své hudby vkládal duchovní náměty. Je uváděno, že je spřízněn s Bachem a s Brucknerem.⁹ „*Když Liszt navštívil Franckův varhanní kůr u svaté Klotildy 3. dubna 1866 a slyšel ho hrát Tři skladby (1862), prohlásil, že si zasluhují místo po boku skladeb Bachových.*“¹⁰ Franckova hudba Liszta zaujala, avšak ji podle něj cosi chybělo: „*Myslím, že mu chybí ta běžná schopnost sociální komunikace, která pomáhá otevírat dveře.*“¹¹ César Franck nebyl typ okouzujícího a strhujícího skladatele. Důležitá pro něho byla poctivá práce, byl cílevědomý a nespokojil se s lacinými úspěchy.¹²

Okolo třicátého roku života Franck přesunul svoji pozornost z klavírních skladeb na varhanní díla a improvizaci. V té době bylo barokní varhanní umění a Bachova hudba téměř zapomenuta a žádný mistr se jí ve Francii té doby nevěnoval. Teprve s příchodem Adolpha Hesseho¹³, německého varhaníka, který ukázal, jak se správně mají Bachova varhanní díla provádět, byla pozornost obrácena k barokní hudbě.¹⁴ V těchto letech Franckovy skladby příliš

⁷ SCHONBERG, Harold C. *Životy velkých skladatelů: [od Monteverdiho ke klasikům 20. století]*. Praha: BB/art, 2006. str. 432: ISBN 80-7341-905-x.

⁸ GAMMOND, Peter. *Velcí skladatelé*. Praha: Svojtka a Vašut, 2002. s. 70: ISBN 80-7237-590-3.

⁹ (Schonberg, 2006), s. 432

¹⁰ (Gammond, 2002), s. 193

¹¹ (Schonberg, 2006), s. 433

¹² NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: Přehled evropských dějiny hudby*. 2. Ostrava: Montanex, 2013. ISBN 987-80-7225-393-7.

¹³ Adolph Friedrich Hesse (1809-1863) byl německý varhaník a skladatel.

¹⁴ (Schonberg, 2006), s. 432

známé nebyly a často byl on i jeho žena svědkem odmítavých přijetí, které jeho skladby vyvolávaly¹⁵. Až okolo padesáti let začal skládat díla, pro které je znám dnes, ale ani ta se tehdy moc neproslavila. Důvodem, proč se jeho skladby nedostaly za hranice, byla neoblíbenost u publika, které jeho hudbu shledávalo málo efektní a možná také důvod, který zmiňoval Ferenc Liszt¹⁶. Avšak díla, pro která byl ve své době znám, začal skládat v padesáti letech se známkou vyspělého mistra. Mezi jeho významná díla patří například *Symfonie d moll* (1889), která se také neobešla bez negativní kritiky, a při její premiéře byla vypískána. Ovšem nemálo významných hudebníků bylo na Franckově straně.¹⁷ Dnes je Franck hrán hlavně na varhanních kůrech. Jedno z jeho nejslavnějších děl a zároveň nejvýznamnější skladba 19. století je *Houslová sonáta A dur* (1886). Dále nesmí být opomenuty *Symfonické variace pro klavír a orchestr* (1876), *Les Éolides* (1876), *Grande pièces symphonique*. Významnými díly pro klavír jsou *Preludium, Chorál a Fuga* (1884) a *Preludium, Fuga a Variace* (1887), pro varhany například *Six pièces pour grand orgue* (1867) a další komorní díla jako nádherné a virtuózní *Klavírní trio* (1840).

Velmi důležitým obdobím jak pro Francka, tak pro francouzskou hudební historii, byl rok 1872 a roky následující, kdy se Franck stal profesorem varhan na konzervatoři. Byl tehdy ve Francii uctívanou osobností jako učitel a jeho žáci jeho tvorbu šířili, propagovali a prohlašovali ho za jedinou progresivní osobu, která se na konzervatoři vyskytovala. Mezi tyto žáky patřili *Henri Duparc*¹⁸, *Vincent d'Indy*¹⁹, *Guy Ropartz*²⁰, *Ernest Chausson*²¹, *Gabriel Pierné*²² a *Alexis de Castillon*,²³ *Henri Duparc*²⁴, *Vincent d'Indy*²⁵. „Tito autoři vytvořili loajální skupinu zvanou *La bade à Franck*, která se záhy stala ve francouzské hudbě pojmem proto, že Franck a jeho žáci viděli budoucnost v symfonické a komorní hudbě, tehdy ve Francii dost opomíjené“²⁶. Snažili se vytvořit svébytné francouzské umění čistě z ryzí instrumentální hudby – *Ars Gallica* – a společně založili Národní společnost pro hudbu ve Francii – *The National Society of Music in France* (1871). Jejich cílem byla renesance francouzské hudby a oživení

¹⁵ (Schonberg, 2006)

¹⁶ Ferenc Liszt (1811-1886) byl rakousko-uherský klavírní virtuóz a skladatel.

¹⁷ (Schonberg, 2006)

¹⁸ Henri Duparc (1848-1933) byl přední francouzský skladatel druhé poloviny 19. a první poloviny 20. století.

¹⁹ Vincent d'Indy (1851-1931) byl francouzský hudební skladatel a pedagog.

²⁰ Guy Ropartz (1864-1955) byl francouzský skladatel a dirigent.

²¹ Ernest Chausson (1855-1899) byl francouzský skladatel v období romantismu.

²² Gabriel Pierné (1863-1937) byl francouzský skladatel, dirigent, klavírista a varhaník.

²³ Alexis de Castillon (1838-1873) byl francouzský skladatel.

²⁴ Henri Duparc (1848-1933) byl francouzský skladatel na přelomu 19. století a 20. století.

²⁵ Vincet d'Indy (1851-1931) byl francouzský skladatel a pedagog.

²⁶ (Gammond, 2002), s. 71

tradice starých francouzských hudebníků. Do této skupiny se řadili i Camille Saint – Saëns²⁷ a Gabriel Fauré.²⁸

Přestože Franck a jeho žáci komponovali vynikající díla, nebyla bohužel příliš exportována. „*Po jeho smrti se nicméně Franckova hudba stala neobyčejně populární a tato popularita počala klesat až během 30. let.*“²⁹

César Franck umírá na následky poranění při dopravní nehodě 8. listopadu 1890 ve věku nedožitých 68 let. „*Pohřební mše za Francka se konala v Sainte-Clotilde za účasti velkého množství věřících, mezi nimiž byli skladatelé Léo Delibes³⁰, Camille Saint-Saëns, Eugène Gigout³¹, Gabriel Fauré, Alexandre Guilmant³², Charles-Marie Widor³³ a Édouard Lalo³⁴. Původně bylo jeho tělo pohřbeno v Montrouge, později bylo přeneseno na pařížský hřbitov Montparnasse do hrobky, kterou navrhl jeho přítel, architekt Gaston Redon.*“³⁵

Franckova tvorba byla bezpochyby ovlivněna velkou osobností té doby – Richardem Wagnerem³⁶. Po prvním Bayreuthském festivalu v roce 1879 Wagnerův hudební jazyk ovlivnil velkou část romantických skladatelů. I když se později někteří jeho vlivu bránili, ne všem se z jeho dopadu podařilo vymanit. Ve Franckově tvorbě lze Wagnera styl spatřit především v časté chromatické a v bloudivých harmoniích, nechuti vrátit se do hlavní tóniny. Franckova výuka varhanní hry na konzervatoři připomínala hodiny kompozice. Když se někdo déle zdržoval v jedné tónině, své žáky vyzýval: „*Modulujte! Modulujte!*“³⁷ Další osobností, která Francka ovlivnila, byl Ferenc Liszt. Liszt inspiroval Francka v klavírní a symfonické tvorbě. Roku 1845 Franck začal tvořit skladbu podle básně Victora Huga *Ce qu'on entend sur la montagne (Co slyšíme na horách)*. Skladbu Franck nedokončil. O této myšlence se zmínil Lisztovi a ten o čtyři roky později jeho skladbu podle této Hugovy básně dokončil. Liszt je tak považován za tvůrce první symfonické básně, avšak autorem tohoto pojmenování je César

²⁷ Camille Saint – Saëns (1835-1921) byl francouzský skladatel, dirigent, klavírista, varhaník a hudební kritik období romantismu.

²⁸ (Schonberg, 2006), s. 433, Gabriel Fauré (1845-1924) byl francouzský hudební skladatel 20. století.

²⁹ (Schonberg, 2006), s. 433

³⁰ Léo Delibes (1836-1891) byl romantický hudební skladatel 19. století.

³¹ Eugène Gigout (1844-1925) byl francouzský varhaník a skladatel.

³² Alexandre Guilmant (1837-1911) byl francouzský varhaník, hudební skladatel, muzikolog a hudební pedagog.

³³ Charles-Marie Widor (1844-1937) byl francouzský varhaník, skladatel a pedagog.

³⁴ Édouard Lalo (1823-1892) byl francouzský romantický hudební skladatel.

³⁵ Před 200 lety se narodil téměř neuznávaný skladatel César Franck. *Opera + [online]. 2022, 2022, 2 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/pred-200-lety-se-narodil-temer-neuznavany-skladatel-cesar-franck/?pa=2>*

³⁶ Richard Wagner (1813-1883) byl německý hudební skladatel, dramatik, básník, spisovatel, divadelní režisér a dirigent, výrazný představitel hudebního romantismu.

³⁷ (Schonberg, 2006), s. 434

Franck. Sám se k tomuto žánru vrátil až později.³⁸

Franck čerpal inspiraci v barvách, emocích, v náladě a fantazii francouzské hudby, německá hudba mu dala disciplínu a pravidla. Probudil zájem o kontrapunkt a on a jeho žáci oživili varhanní tradici. Jeho varhanní kompozice jsou blízké Bachovým skladbám. Často při kompozici používal speciální cyklický neoromantický princip, který sestával z tématických změn (transformací), a rekapitulací motivů, nebo témat jednotlivých děl stejné kompozice. V závěrečných větách svých skladeb se však snažil dojít k vyrovnání, očištění ve smyslu klasických dramát či symfonií Beethovenových.³⁹

³⁸ Před 200 lety se narodil téměř neuznávaný skladatel César Franck. *Muzikus* [online]. 2023, [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://mistri.muzikus.cz/romantismus/vrcholny-romantismus/cesar-franck/bio>

³⁹ (Kittnarová, 2007), s. 119

2. Analýza instruktivních klavírních skladeb Césara Francka

Repertoár Césara Francka není na základních uměleckých školách příliš frekventovaný. K těm nejsnadnějším instruktivním skladbám patří *3 Rané kousky (3 early pieces)*. Dalšími skladbami jsou *3 Maličkosti op. 16 (3 Petit riens, 1865)*, *2 Melodie op. 15 (2 Melodies, 1837)* nebo *2 Melodie pro Félicité (2 Melodies to Félicite, 1848)*, *Klavírní kus a moll (Piano piece a minor, 1876)*. Skladatel nám zanechal také dílo pro čtení z not – *Sight-reading piece* (mezi léty 1872-1890). Nes opomenout zmínit dvě neznámější skladby – *Panenka pláče/Nářek panenky (1865)* a *Pomalý tanec (1885)*. Denes Agay⁴⁰ se zasloužil o vydání sbírky *46 krátkých skladeb pro klavír* a díky němu máme k dispozici další album klavírních instruktivních skladeb.

2.1 46 krátkých skladeb pro klavír

Analyzované instrumentální skladby byly vybrány z díla *L'organiste*⁴¹, ve kterém je jich celkem 59. Franck toto dílo vytvořil mezi léty 1889-1890. První vydání bylo publikováno nakladatelstvím Enoch v Paříži roku 1892. Další vydání se objevila až po skladatelově smrti, včetně 4 posthumních skladeb – celkem jich je tedy 63. Prvotním Franckovým cílem bylo vytvořit řadu sedmi skladeb ve všech tóninách v durové či mollové stejnojmenné tónině⁴². Pokud by se mu cíl podařil, zkomponoval by dohromady 84 skladeb⁴³. Bohužel Franck zemřel na následky nehody dřív, než toto dílo stihnul dokončit. Jeho záměr se nenaplnil. Franck zvládl uzavřít skupinu sedmi skladeb do tóniny G dur/g moll. V tónině A dur/a moll složil pouze tři. Skladby jsou zamýšleny pro varhany a harmonium a jejich účel byl zamýšlen jako *preludia*⁴⁴, *postludia*⁴⁵, *sortie*⁴⁶, *voluntaries*⁴⁷ a *offertoria*⁴⁸ pro varhaníky.

⁴⁰ Krátký životopis viz Příloha č. 1

⁴¹ César Franck *L'organiste*. *IMSLP* [online]. Paříž: Enoch & Cie., 1896 [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: https://imslp.org/wiki/Main_Page

⁴² Přehled *L'organiste* najdeme v příloze č. 3

⁴³ Od každého stupně chromatické stupnice by bylo zkomponováno 7 skladeb.

⁴⁴ Preludium je úvodní část cyklu nebo samostatná věta ve volné formě. Často je úvodní skladbou ve dvojici s fugou.

⁴⁵ Postludium je dohra nebo skladba, která uzavírá cyklus.

⁴⁶ Živá toccata pro varhany ve francouzském stylu, vhodná pro posvátnou bohoslužbu nebo koncertní sál.

⁴⁷ Voluntary neboli libovolný kus je určen pro varhany, který je součástí bohoslužby – ad libitum

⁴⁸ Offertorium je část menšího propria. Zpívá se při přinášení obětních darů.

Podrobnější analýza byla věnována Franckovým skladbám z edice Denese Agaye⁴⁹. Editor některé skladby transponoval pro mladší klavíristy do interpretačně snadnější tóniny. Dále také upravil tóny znějící přes několik taktů.

Zbylé skladby z díla *L'organiste*, které Denes Agay do sbírky nezařadil, jsou příliš rozsáhlé nebo interpretačně náročné. Neřadí se tedy do instruktivní literatury⁵⁰.

Vybrané skladby byly v diplomové práci rozříděny podle charakteru a stylizace – skladby s výraznou varhanní stylizací, kantabilní skladby s převažující klavírní stylizací, skladby s převažující klavírní stylizací v rychlém tempu a koledy.

⁴⁹ *FRANCK, César. 46 short pieces for piano. Selected and edited by Denis Agay. Pensylvánie: Theodore Presser Company, 1971*

⁵⁰ Seznam původní sbírky najdeme v Příloze č. 3.

2.1.1 Skladby s výraznou varhanní stylizací

Největší skupinou zastoupenou v této edici jsou pochopitelně skladby s varhanní a polyfonní sazbou. Jednotlivé skladby mají mnoho společného, zejména prodlevové tóny. Basové nejspodnější tóny byly zamýšleny pro varhanní pedál. V první edici⁵¹ jsou zapsány čísla pro manuály a pedál. V jiném vydání⁵² jsou pokyny pro varhaníky přímo vypsány. Většina skladeb má více hlasů. Způsob nácvičku je tedy shodný – hra jednotlivých hlasů a jejich kombinací.

VIEUX NOËL.
6
Maestoso.
ff
53

Obrázek 1 - Enoch in Paris – čísla

Suggestions :
Récit : Hautbois
G. O. : Flûte ou Bourdon
Péd. : Bourdon 16'

Poco allegretto
1
(Réc.)
p
(G. O.)
54

Obrázek 1 - Montréal: Les Éditions Outremontaises, 2009

⁵¹ Nakladatelství Enoch v Paříži

⁵² Montréal: Les Éditions Outremontaises, 2009

⁵³ L'Organiste. IMSLP [online]. Montréal: Les Éditions Outremontaises, 2009 [cit. 2023-05-25]. Dostupné z: <https://imslp.org/>

⁵⁴ L'Organiste. IMSLP [online]. Paříž: Enoch, 1892 [cit. 2023-05-25]. Dostupné z: <https://imslp.org/>

Č. 1 - Allegretto grazioso

Obrázek 2 - Allegretto grazioso č. 1

První skladba *Allegretto grazioso* č. 1 je ve varhanním stylu s kantabilní melodií. V průběhu skladby se pomocí terciové příbuznosti dostáváme do paralelní tóniny *a moll aiolské*. V úvodu a v závěru skladby se Franck vyhýbá citlivému tónu. První osmitaktová část se skládá z dvoutaktových frází, které uvádí hlavní téma, vždy v obměně. To by mohlo být při prvním čtení komplikací. Jako základní doporučení pro nácvik je tedy při prvním pročtení textu důkladná intervalová analýza analogogických motivů. Zatímco se pravá ruka obměňuje, doprovod levé ruky se ve čtvrtových hodnotách ostinálně opakuje. Druhá část začíná v paralelní mollové tónině *a moll a tempo*, opět v rámci osmi taktů, které Franck i ve střední a závěrečné části. Následný průběh začíná septakordem a dvě dvoutaktí jsou zakončena korunou, jako by se zde Franck zastavoval, zamýšlel. Dva takty před návratem hlavního tématu se poprvé objeví tříhlasá faktura. Doposud byl pouze dvojhlas s prodlevovým tónem. Závěrečné hlavní téma v pravé ruce se obohatilo o další hlas, který se v úvodu nacházel v levé ruce. První čtyři takty jsou harmonicky totožné, drobné změny nastávají až v samotném závěru skladby. Skladba působí velmi průzračně a kantabilně, ovšem problém by mohl nastat v místech, kde se kombinují držené tóny, vícehlas a nástup na lehké době. Skladba má více pásem. Je vhodné jednotlivé hlasy zahrát zvlášť nebo může učitel hrát doprovod, žák melodii a naopak.

⁵⁵ FRANCK, César. *46 short pieces for piano. Selected and edited by Denis Agay.* Pensylvánie: Theodore Presser Company, 1971, (všechny následující incipity jsou z tohoto zdroje)

Č. 2 - Maestoso

Obrázek 3 - Maestoso č. 2

Následující skladba **Maestoso č. 2** je pomalá ve stejnojmenné mollové tónině *c moll*. Oproti předešlému tempovému označení *Allegretto grazioso* zde převažuje akordická sazba s polyfonními prvky. Sled akordů se s tragickým charakterem otvírá do zmenšeného septakordu. Franck přechází do paralelní *Es dur* a zachovává stejný sled harmonií, jako tomu bylo na začátku. Tato skladba žáka naučí porovnávat sled harmonií v různých částech skladby, jako tomu je například v Beethovenových sonátách nebo sonátách celkově, kdy se v repríze navrácí téma z expozice, ale v jiné tónině. Zmenšený septakord je zde vždy rozveden do subdominanty (dur/moll). Jelikož se ve skladbě vyskytují oktávy a čtyřhlasé akordy, měla by být skladba zadána žákovi, jehož ruka je na toto rozpětí připravena. Konec skladby je polyfonní, proto může být tato skladba přípravou k náročnějším polyfonním skladbám. Skladba je řazena mezi technicky méně náročné, avšak v průběhu skladby bude muset žák volit dynamické a úhozové varianty pro odlišení pásem.

Č. 3 - Fugato

Obrázek 4 - Fugato č. 3

Další typ varhanní sazby s kontrapunktickou technikou je ve **Fugatu č. 3**. V celé sbírce je tato hudební forma zastoupena pouze jednou. Tato skladba je částí delšího „Offertoria“ a je kombinací polyfonního a harmonického přístupu. Hlava tématu je převzata z předešlé

skladby *Maestoso* a *coda* je inspirována první skladbou *Allegretto grazioso*. Jednotlivé hlasy zde nastupují postupně – *tenor* (nastupuje na tónice), *alt* (nastupuje na dominantě), *soprán* (nastupuje na tónice), *bas* (nastupuje na subdominantě). Při nástupu třetího hlasu v desátém taktu mají ostatní hlasy harmonickou funkci. V partu pravé ruky převažuje doprovod. Fugato není na stejné úrovni jako závažné čtyřhlasé polyfonní skladby. Je zde ale kombinace polyfonního a melodicko-harmonického přístupu. Pravá ruka vede melodii v osminových hodnotách a je velmi proměnlivá. Levá ruka se nachází blízko pravé, což může být pro některé žáky vzhledem ke složité melodii nepříjemné. Poté co se představí *basový* hlas následuje sekvenční mezihra, osminy jdoucí paralelně s levou rukou, která vyústí v pravý trojhlas, kdy každý hlas má svoji úlohu a směr. Následně sledem akordů je přecházeno do závěru. Bach často své skladby v mollové tónině končil durovým akordem, Franck zde ponechal v durové tónině celou codu.

Č. 6 - Lento

Obrázek 5 - Lento č. 6

Jiným zástupcem polyfonie je v pořadí šestá skladba **Lento č. 6** s doprovodnými oktávami *secco*. Polyfonní sazba převažuje v pravé ruce, která má po celou skladbu dvojhmaty s průchodnými tóny a ligaturami. Podobný způsob se objevil v první skladbě (návrat hlavního tématu). Doprovod je převážně tvořen oktávami, jen ve dvou místech se sazba mění a kopíruje part pravé ruky. V partu pravé ruky musíme aktivně hrát legato a spojovat pečlivě jednotlivé tóny a dvojhmaty, to může být pro některé klavíristy technicky náročné. Pokud to není fyzicky možné provést, musíme spojovat alespoň svojí představou. Až v osmém taktu, kdy mají obě ruce stejnou fakturu a tvoří čtyřhlas, je vhodné použít pedál. Tato část je opět připomenuta v závěru skladby. Franck zde bohatě využívá chromatiky, především v doprovodných oktávách levé ruky, které často nastupují na lehkou dobu. Důležité je dodržovat i artikulaci oktáv – samotné *staccato*, kombinace *staccata s legatem*. Žák může skladbu cvičit po hlasech například pouze doprovod s hlavní melodií. Podobný způsob doprovodu ve *staccatu* se zpěvnou melodií

Ize spatřit v klasicistní literatuře například v Beethovenových sonátách, konkrétně v *Sonátě A dur op. 2, č. 2* a v *Sonátě G dur op. 31, č. 1* ve druhé větě *Adagio grazioso*.

Č. 8 - Andante

Obrázek 6 - Andante č. 8

Kombinací kantabilní skladby s varhanní sazbou je **Andante č. 8** v tónině Des dur. V průběhu celé skladby se objevují průtahy, ligatury a chromatické průchody často směřují do další tóniny. Objeví se zde i klamný spoj (As⁷ – b moll). V druhé části skladby se stejné motivy střídají v partu pravé i levé ruky a vzniká mezi nimi tak rozhovor. Objevují se čtyři hlasy a jsou zde opět hojně využity ligaturované tóny. Vznikající harmonie by měl žák pečlivě proposlouchat. To znamená, že hrajeme velmi pomalu a sledujeme vznik souzvuků s každou změnou jednotlivých hlasů. Vrchol skladby je ve střední části v tónině f moll.

Č. 10 - Song from Creuse

Obrázek 7 - Song from Creuse č. 10

Skladbou s dlouhou historií je **Song from Creuse č. 10** – *Píseň z Creuse*. Podkladem je skutečný lidový popěvek. Už na první pohled je rytmicky zajímavý – střídá se dvoudobý takt s třídobým taktem. Hlavní téma je představeno v *unisonu* a v průběhu skladby se obměňuje a k jednohlasému zpěvu Franck přidává další hlasy. Převažuje zde varhanní přístup. Skladba je v tónině d moll a v počátku skladby nepoznáme, o jakou d moll se jedná, až s příchodem tónů

b a *cis*. V průběhu skladby moduluje do subdominantní tóniny *g moll* a v závěru se objeví *d* dórská. Skladba vyžaduje volné a flexibilní tempo, které se odráží i na náladě. Nálada je v počátečním *unisonu* poměrně melancholická až záhadná, stejně jako její název. Vícehlasá místa by žák mohl cvičit po hlasech a jejich kombinacích.

Původ písně nebyl dlouhá léta znám, avšak roku 1930 se francouzský muzikolog Amédée Gastoué (1873-1943) pomocí korespondence obrátil na Paula Poujauda (1856-1936), právníka, výtvarného kritika a přítele mnohých umělců, výtvarníků a hudebníků a mimo jiné i přítele Césara Francka. Paul Poujaud v dopise píše: „...*Zde jsou vysvětlení, která si přejete k Chant de la Creuse zpracované C. Franckem. V letech 1884 až 1890 jsem chodil každou neděli a v létě každý čtvrtek do galerie Sainte-Clotilde. Někdy jsem se setkával s Henrim Duparcem, Vincentem d'Indy, Ernestem Chausson, Camillem Benoit, Brévillem, Bordesem, bratry Isayeovými, doprovázenými svým mladým přítelem, básníkem Julesem Lafargue. C. Franck, neznámý, byl obklopen několika žáky či obdivovateli, kteří k němu chovali vášnivý a žárlivý kult. Přicházeli si poslechnout tyto nepochopitelné improvizace, v nichž Franck, jak říkal Duparc, po třicet let rozmazával svého neznámého hudebního génia. Tyto improvizace byly promyšlené, uspořádané a zkomponované. Tři varhanní chorály o tom dávají dokonalou představu. Téma, téměř vždy zpracované formou rozsáhlých variací, bylo často vzato z některého z malých sešitů umístěných na varhanním stole a plných klasických témat, od Bacha, Beethovena, Schuberta, Noelse, francouzských, bretaňských a skandinávských populárních písní. Po bohoslužbě jsem Francka odvezl domů po bulváru Saint-Michel, sledujíc jeho rychlé tempo, ulicemi Grenelle a Tournonu. V roce 1887, v předvečer prázdnin, které jsme spolu trávili, on v Combes-la-Ville, já v Creuse, mi řekl: **"Až uslyšíš nějakou krásnou lidovou píseň, vzpomeň si na mě a zapiš si ji do notýsku."** V měsíci říjnu tohoto roku, za jednoho z těch jasných podzimních večerů, které jsou kouzlem mého kraje, jsem na malé silnici, která stoupá mezi městy Glévicem a Pierre-Blanche, zaslechl píseň o orbě, kterou v mém dětství zpívali všichni oráči a o které jsem si myslel, že se ztratila, stejně jako o mnoha jiných tradicích naší provincie. Tato verze mi připadala čistší než ta, kterou jsem si pamatoval. Pečlivě jsem si ji zapsal a když jsem splnil svou malou povinnost, přistoupil jsem ke zpěvákovi na konci jeho brázdy, pohlednému chlapíkovi, opálenému jako stařec. V ruce držel dědečkovu píseň, kterou vždycky zpíval v oranici.*

Měla tato slova:

Rýč, brayaud⁵⁶, rýč

Léta nechtějí odejít

Dindarinette,

Roky, které nechtějí odejít,

Dindarira.

Pique, brayaud, pique !
Les annés voulant pas lâcha,
Dindarinette,
Les annés voulant pas lâcha,
Dindarira.

Obrázek 8 - Slova Písně z Creuse

Text byl upraven na velmi starou melodii. Tento námět mě zaujal hned z několika hledisek:

- 1. Je to jedinečná, krásná, skutečně starobylá píseň plná charakteru z oblasti Marchois, ...*
- 2. Tato jednoduchá, vzdušná píseň o orbě se liší od velmi jiných zdobných písní o orbě.*
- 3. Tato píseň se zpívá pouze v kantonu Guérel. Marně jsem ji nebo podobný námět či verzi hledal ve sbírkách lidových písní Bujeaud, Tribuc. Paul Olivier, Theolier. Stranoy, v Revue des Traditions populaires. V samotném Creuse nebyla nikdy zaznamenána ani publikována. Když jsem se vrátil do Paříže, odnesl jsem svou práci do Sainte-Clotilde. Franck si ji přečetl se soustředěnou pozorností, jakou věnoval každé zkoušce: "Velmi krásné, můj drahý příteli, krásné jako antifona"... Zapsal si píseň do svého zápisníku. Bylo to jedno z jeho oblíbených témat..."⁵⁷*

⁵⁶ Brayaud – dialekt – dřív se takto nazývali rolníci

⁵⁷ Gastoué, A. "César Franck et Paul Poujaud. à Propos d'un Thème de Folklor, Le 'Chant de La Creuse'." *Revue de Musicologie*, roč. 18, č. 62, 1937, s. 33–38. JSTOR, <https://doi.org/10.2307/925722>. Přístup 1. dubna 2023.

Č. 22 - Maestoso

Obrázek 9 - Maestoso č. 22

Podobným typem skladby jako je Píseň z Creuse je **Maestoso č. 22**. Analogii sledujeme v úvodních *unisonoch*, která následně obohatí dalšími melodickými tóny s polyfonními prvky. Příbuzné mají i pozastavování se na korunách. Oproti *Písně z Creuse* se zde metrum nemění. První šestitaktí skladby *Maestoso* začíná *unisono* v dynamice *ff* a je ukončeno *korunou*. Melodie je velebná až důstojná. Nálada se proměňuje s dynamikou. Následuje stejné téma, ale je rozšířeno o další hlasy a tentokrát v *pp*. Stejný postup dodržuje i nadále v tónině h moll (*unisono*) a H dur (vícehlas) a je vždy zakončeno *korunou*. V průběhu skladby Franck střídá *ff* a *pp*. Skladba není technicky náročná.

Další častou skladbou ve varhanním repertoáru jsou chorály. V této sbírce se nacházejí tři skladby tohoto typu – č. 13, č. 16 a č. 25. Všechny tyto skladby jsou v tišší dynamice. Interpretace by měla být úhozově jemnější. Jelikož se jedná o skladby s více hlasy, opět si je může žák zahrát jednotlivě, v kombinacích nebo si některé může také zaspívat.

Č. 13 - Poco lento

Obrázek 10 - Poco lento č. 13

Třináctá skladba ***Poco lento* č. 13** je v tónině Ges dur. Je dělena do čtyřtaktí, kde je motiv vždy rozveden či obměněn. Oproti předešlé skladbě má pestrou harmonii. Franck v průběhu skladby zajímavě střídá mollový a durový III. stupeň. Objeví se ale i H⁷. Na závěr se netradičně střídá D a T, ale II. stupeň a T. Skladba má chorálovou sazbu složenou převážně z dvojhmatů. Z hlediska techniky skladba není náročná.

Č. 16 - Prayer

Obrázek 11 - Prayer č. 16

Skladba chorálního typu s programním názvem ***Prayer***⁵⁸ č. 16 je v tónině e moll a má náboženskou tematiku. Většina not je v půlových hodnotách. Převažuje spíše tišší dynamika. Opět zde Franck zvolil zajímavou harmonii. Skladba je v tónině e moll, ale hned ve druhém řádku moduluje do C dur a první akord zní jako C⁷, ale je zapsán jako C E G AIS. Následuje část v g moll, C dur a pomalu moduluje zpátky do původní, hlavní tóniny.

⁵⁸ Modlitba

Franck využívá průchodnou chromatiku. Skladba má čtyři hlasy a její nálada je zpočátku smutná, melancholická a v průběhu se skladby mění podle harmonie. Skladba není technicky náročná.

Č. 25 – Non troppo lento

Obrázek 12 - Non troppo lento č. 25

Chorální stylizace se objeví ve skladbě **Non troppo lento č. 25**. Part pravé ruky má spíše polyfonní sazbu. Tato skladba v tónině E dur je čtyřhlasá. Ze začátku má veselý charakter, ovšem v průběhu skladby se nálada mění a harmonie se opět komplikuje. Objeví se zde akordy s přidanou sextou či septakord fis zmenšeně malý. Po komplikovaném středu, jehož sazba je ve dvojhmatech s častými průchodnými tóny, přichází znovu hlavní téma, které je téměř stejné a pokračuje v E dur. Následuje malebný dvojhlas, který je následně rozdělen mezi obě ruce do tercií.

Č. 17 – Canon

Obrázek 13 - Canon č. 17

Ojedinělým typem skladby této sbírky je sedmnáctá skladba **Canon č. 17.** „*Tento Kánon je v díle „L’Organiste“ ve dvou tóninách, E a C dur, je součástí delšího Offertoria*“⁵⁹. Tónina C dur dává skladbě veselou náladu – *dolce ed amabile* – s tempovým označením *Poco animato*. Skladba je polyfonní. Kánonicky mezi sebou hovoří první a třetí hlas a tento dvojhlas je doplněn o další hlas, který se nachází ve středním pásmu. Na poslední době osmého taktu začíná druhé téma, které je zpracováno stejně – první a třetí hlas jsou kánonické a jsou doplněny o prodlevy – uprostřed. Po středním díle se mírně téma pozmění (forma aba‘). Kánon má tedy dvě výrazná témata. Harmonie je oproti jiným skladbám, kde Franck často moduluje, jednodušší. První téma je v C dur. V dílu b přichází jiné téma a nový tónorod (d dórská). Volbou církevního módu Kánon připomíná starý typ *ricercaru*.

Tato skladba by mohla být vhodnou přípravou pro náročnější polyfonní skladby či skladby ve formě kánonu.

Jeden ze způsobů nácviку může být kombinace zpěvu hlavního hlasu a hry druhého. V dalším způsobu žák hraje jenom kánonické hlasy bez doplňujících hlasů, poté je k tomu přidán druhý kánon. Dlouhé prodlevové, ne příliš melodické tóny, může žák při nácviку zpívat, aby ho skutečně slyšel a nehrál ho jen mechanicky. Jelikož ve středním dílu přechází do jiného módu. Žák může narazit na nepochopení starých tónin, na které není ještě sluchově připraven.

⁵⁹ (Franck, 1971) – In “*L’organiste*“ *this canon appears in two keys, E and C major; the latter is part of a longer “Offertory”*.

Č. 18 - Andantino

Obrázek 14 - Andantino č. 18

Andantino č. 18 má veselý charakter a hlavní melodie založená na tečkovaném rytmu je uvedena v partu levé ruky. V průběhu skladby se melodie přesouvá i do pravé ruky. Hlavní téma je v F dur, poté moduluje do As dur, Es dur, Des dur, mezihra je v f moll a poté se opět navrátí do hlavní tóniny. Doprovod pravé ruky začíná na lehkou dobu a rytmus se ostinátně opakuje. Poté se promění ve dvojhmaty obohacené o chromatiku. Rytmus této části je v průběhu skladby zachován. Skladba je z důvodu složitějšího rytmu, často synkopického, v kombinaci s chromatikou, náročná. Komplikací by pro žáka mohla být i závěrečná část, kde v partu levé ruky malíček drží prodlevové tóny, nad kterými zní stoupající šestnáctinové hodnoty. Tento druh techniky s dvojhmaty vyžaduje větší technickou zdatnost. Objeví se zde i oktávy a rozložený akord. Skladba je dvojhlasá, místy tříhlasá. Pro úvodní akordy bychom měli zvolit spíše měkčí úhoz. To samé platí v následující skladbě.

Č. 34 – Poco allegro

Obrázek 15 - Poco allegro č. 34

Příbuznou skladbou je *Poco allegro* č. 34, která má taktéž hlavní melodii v partu levé ruky a střídavé akordy ve *staccatu*, ale v jiných rytmických hodnotách. Počátek skladby je tedy podobný, další průběh se liší. Předchozí *Andantino* č. 18 je technicky náročnější než *Poco allegro* č. 34, jelikož obsahuje více dvojhmatů s komplikovanou melodií v kombinaci

s tečkovaným rytmem. *Poco allegro* je v tónině c moll. Harmonie první části se často mění, následuje krásná kantabilní část v tónině Des dur. Hlavní melodie stále zůstává v partu levé ruky, nad níž zní v pravé ruce osminový doprovod. Půlové či celé hodnoty v partu pravé ruky si žádají jiný úhoz oproti osminám, které budou tišší. Místy spolu hlasy utváří dvojhlas a neustále mezi sebou komunikují. Postupně se tato část zpomaluje a vrací se k původnímu tématu, které skladatel připomene krátce ve dvou taktech a překvapivě končí v C dur. Toto často nacházíme u Bachových skladeb, kdy po závažném průběhu v mollové tónině rozjasní závěr durový akord. Sazba obou rukou se neustále mění. Znovu zde nacházíme prodlevový akord na osm dob, jehož zvuk by na varhanách či harmoniu neubýval na síle.

Čtveřicí, která má podobný způsob kompozice, jsou skladby *Andantino* č. 28, *Molto moderato* č. 31, *Poco allegretto* č. 33 a *Poco lento* č. 35. Všechny mají průzračnou sazbu, nepřiliš komplikovanou. Melodie se prolínají oběma hlasy, u všech čtyř skladeb se vyskytují dvojhmaty s prodlevovými a průchodnými tóny.

Č. 28 - Andantino

Obrázek 16 - *Andantino* č. 28

Andantino č. 28 e moll začíná smutným tématem, kde se střídá tónika se subdominantou, další fráze se opakuje, ale tentokrát se v paralelní tónině G dur střídá s druhým stupněm a moll. Následný průběh by se mohl nazvat rozhovorem mezi pravou a levou rukou, kde se mezi nimi melodie prolíná. To, co je v romantismu časté, ale v této sbírce se objevuje poprvé, je sled mimotonálních dominant. Na tomto příkladu bychom mohli žákovi tuto problematiku vysvětlit.

Obrázek 17 - sled mimotonálních dominant

Závěr skladby volí skladatel v tónině C dur, která se vždy na konci taktu přemění do zmenšeného akordu. Následné opakování taktu zní až prosebně a skladba je zakončena v e moll s označením *poco rallentando*. Pod touto skladbou také lze hledat náboženskou tematiku. V díle *L'organiste* je tato skladba v es moll a Denes Agay ji pro mladší klavíristy transponoval do interpretačně snadnější tóniny.

Č. 31 – Molto moderato

Obrázek 18 - Molto moderato č. 31

Počáteční čtyřhlas skladby ***Molto moderato* č. 31** zní smutně. Je v tónině es moll v tiché dynamice s doporučeným výrazem *espressivo*. Následuje recitativní sólo levé ruky, které zní zprvu žalostně, a s příchodem zmenšeného akordu vzdorovitě. Hlavní téma se dále objeví v tónině b moll. Střídají se zde sborové části s recitativy levé ruky v sekvencovitém postupu. Když se recitativ objeví podruhé, pravá ruka jej doprovází akordem s průtahem. U sborových částí by měl žák proposlouchat všechny harmonie, které se díky ligaturám pomalu a postupně proměňují. Vrchol skladby je v její finální části – dva takty *crescendo*, jeden takt *f* a následuje rychlá změna dynamiky do *pp*.

Č. 33 – Poco allegretto

Obrázek 19 - Poco allegretto č. 33

Poco allegretto č. 33 je v tónině G dur. Charakter skladby je veselý s předepsaným *dolce a legato*. Dynamika je pestrá, v průběhu skladby se často mění z *pp* do *piú f*. Ke konci skladby má sólo levá ruka a pravá ruka má doprovodné akordy. Hlavní téma se navrácí a končí autentickým závěrem. Přestože se Franck pohybuje pouze v tóninách G dur, e moll a E dur, skladba zní díky mimotonálním dominantám a zmenšeným septakordům, kterými harmonizuje melodii, velmi barevně. Franck využil opět chromatických postupů k přechodu jednotlivých harmonií. Je zde nutné mít větší rozpětí ruky. Skladba není technicky náročná.

Č. 35 – Poco lento

Obrázek 20 - Poco lento č. 35

Poco lento č. 35 je v tónině f moll a skladatel ji doporučil hrát *dolce, espressivo*. Celá skladba je v tišší dynamice. Tóny se v partu levé ruky do sebe různě přelévají a harmonicky se díky ligaturám doplňují. Hlavní melodii hraje pravá ruka, ale v průběhu skladby jí levá odpovídá a doplňuje. Skladatel zůstává v f moll, nemoduluje do jiných tónin. Jelikož v sedmém taktu začíná čtyřhlas, můžeme žákovi skladbu připodobnit ke smyčcovému kvartetu. Každý hlas má svůj nástroj – první housle, druhé housle, viola, violoncello. Díky zápisu levé ruky dochází ke kombinaci melodicko-harmonického přístupu.

Podobnými, ale náročnějšími skladbami jsou *Air from Bearn (I)* č. 36 a *Allegretto amabile* č. 41.

Č. 36 – Air from Bearn (I)

Obrázek 21 - Air from Bearn (I) č. 36

Název skladby *Air from Bearn (I)* č. 36 přibližuje, ve kterých místech se skladatel inspiroval⁶⁰. Tento Air v tónině fis moll je klidná polyfonní skladba s výraznou melodií s označením tempa *Andantino*. Vzdálenost hlasů v levé ruce vytváří zvláštní atmosféru. Spodní hlas by mohl varhaník hrát pravděpodobně na pedál. Klavírista se může rozhodnout, zda bude preferovat dynamické zvýraznění vrchního hlasu nebo spodním hlasům dá temnější doprovod. V momentě, kdy dá znělejší dynamiku basovým tónům, zanikne hlas v pravé ruce. Tento úvod má posmutnělou náladu. Nejen harmonizací, ale hlavně změnou poloh – ruce ve větší vzdálenosti od sebe, obě ruce v nízké poloze, obě ruce ve vysoké poloze – proměňují charakter hudby. V místě, kde jsou obě ruce ve vyšší poloze, je nálada oproti pochmurnému úvodu zasněná až kouzelná. Rytmický obrys se zde ostinátně opakuje. Konec Franck ozvláštňuje triolami a rytmem 2:3.

Č. 41 – Allegretto amabile

Obrázek 22 - Allegretto amabile č. 41

⁶⁰ Béarn je historická provincie na jihozápadě Francie. Zdroj nápěvu nebyl dohledán.

Allegretto amabile č. 41 je polyfonní skladba v tónině As dur s výraznou melodií. Hlavní tónina se střídá s C dur a E dur. Ve dvou místech volí dominantu se zvětšenou kvintou. Střední část je pro své množství ligatur a chromatických postupů komplikovaná. Hlavní téma se často objevuje v obměně.

Posledními skladbami této kapitoly jsou *Poco Maestoso* č. 43 a *Postlude* č. 46.

Č. 43 – Poco maestoso

Obrázek 23 - *Poco maestoso* č. 43

Poco Maestoso č. 43 začíná majestátně rozloženým akordem As dur v oktávách ve *forte* v *unisonu* a střídá se s dominantou v různých obměnách. Skladba vyžaduje větší rozpětí ruky. Mladý pianista musí držet v obou rukách oktávy a zároveň vyhrávat další tóny. Následuje část v *pp* v dominantní tónině (Es dur). Opět se zopakuje hlavní téma v Es dur a moduluje přes ces moll do C dur. Z napínavých sekvencí zmenšených akordů se navrací do tóniny As dur. Skladba je harmonicky velmi pestrá a dynamicky kontrastní – střídá *f* a *pp*. Skladba je polyfonní s ligaturami.

Č. 46 - Postlude

Obrázek 24 - Postlude č. 46

Závěrečnou skladbou této sbírky je *Postludium* č. 46 v tónině G dur. Skladatel zde kombinuje témata dvou předchozích skladeb (*Christmas Carol from Anjou (I)* č. 44 a *Christmas Carol from Anjou (II)* č. 45). *Postlude* je součástí delšího celku zvaného „*Sortie*⁶¹“, která se v kostele hrála na konci bohoslužby. S označením *Allegro* v *ff* začíná tématem z první koledy, které je drobně obměněno. U druhého tématu volí Franck tóninu e moll. Velkolepý závěr tvoří gradující akordy. Od konce první stránky této skladby až po závěr napsal Franck *sempre ff*. V průběhu skladby budeme volit ale různou dynamiku – ostinátní h¹ slabě, dvojhlas silnější. Většina akordů je zapsána s důrazem. Denes Agay tuto skladbu zvolil na závěr z několika důvodů – je dynamickým vrcholem celé sbírky a také poslední skladbou skladeb in G. V originální podobě je ve skladbě ještě kantabilní část *Quasi lento* a rychlá část *Allegro*, kterou Denes Agay vynechal a skladbu tak zkrátil. Ve většině edicích díla *L'organiste* končí vydání posthumními skladbami in A.

⁶¹ Z francouzštiny výstup či východ.

2.1.2 Kantabilní skladby s převažující klavírní stylizací

Druhou, podobně obsáhlou skupinou jsou skladby s převažující kantabilní složkou. V některých skladbách jsou polyfonní prvky zachovány. Jiné skladby mají typicky klavírní sazbu, například melodie doprovázená příznávkovým doprovodem, rozloženými nebo současnými akordy či polyfonním doprovodem. Přestože bylo celé dílo zamýšleno pro harmonium a varhany, následující skladby budí dojem, že byly složeny přímo pro klavír – skladby č. 4, č. 11 a č. 14. Každá skladba se něčím odlišuje, avšak mají společný charakter alla nocturno – krásnou melodii pravé ruky a příznávkový doprovod. U těchto skladeb hrajeme příznávkové akordy měkce a základní basový tón hrajeme více zněle, avšak také měkce. Melodii si žák v nejlepším případě může zazpívat. V době Franckova života sloužilo harmonium jako doprovodný nástroj, který byl běžný jak v salónech, tak na farnostech, které si varhany nemohly dovolit (zastávalo roli sólové nástroje).

Č. 4 – Quasi lento

Obrázek 25 - Quasi lento č. 4

Quasi lento č. 4 je v tónině Es dur. Zpěvnost melodie s příznávkovým doprovodem nám může celkovou náladou připomenout typ nokturna. Přestože jsou v levé ruce občasné náznaky polyfonie, z dosavadních skladeb tuto strukturu nejvíce opouští. Téma se zde variačně obměňuje a ve čtvrtém taktu do ní Franck vložil zvětšenou kvartu, což zní po zasněném úvodu poněkud vážně. Před codou se objeví recitativ levé ruky, který také naznačuje něco vážného. Skladba je rytmicky pestrá. Objevují se zde trioly, tečkovaný rytmus, šestnáctinové hodnoty a ligatury. Dynamika se mění s každým čtyřtaktím. Nabízejí se zde dva způsoby, jak brát na začátku skladby pedál. Prvním způsobem lze vzít pedál na každou dobu. Druhým způsobem je brát pedál přes celý takt, což zní lépe a tuto variantu doporučuji. Skladba je průzračná s příznávkovým doprovodem melodicko-harmonickým založením a řadí se mezi jednodušší kusy.

Č. 11 – Quasi andante

Obrázek 26 - Quasi andante č. 11

Quasi andante č. 11 je v tónině D dur. Ostinátní basové *fis* vytváří zajímavou harmonii. Motiv v šestnáctinových hodnotách je pomocí chromatiky neustále obměňován, zatímco levá ruka zastává typický příznávkový klavírní doprovod, taktéž doplněný o chromatické postupy. V závěru se v tempu vrací do hlavní tóniny a znovu připomíná úvodní motiv. Ovšem hned druhý takt překvapí alterovaným akordem s korunou. Tato skladba je harmonicky a melodicky velmi pestrá, barevná až okouzlující.

Č. 14 – Poco lento

Obrázek 27 - Poco lento č. 14

Poco lento č. 14 je v tónině c moll a má zamilovanou až zasněnou náladu. Melodie je zpěvná s příznávkovým doprovodem. Zajímavost skladbě dodává častější výskyt alterovaných a zmenšeně malých akordů. Jednoduchý rytmus by žákům neměl dělat problém, ale časté změny v harmonii by mohly být komplikací. Melodie začíná v půlových a čtvrtěových hodnotách, postupně se přidává tečkovaný rytmus, osminy a závěr vygraduje do dvoutaktového pasážového běhu v osminových hodnotách. I přes harmonickou barevnost Franck ukončí tuto skladbu jednoduchým průtahem z dominantního septakordu do tóniky.

Č. 5 – Andantino quasi allegretto

Obrázek 28 - *Andantino quasi allegretto* č. 5

Ve Franckových skladbách nalezneme mnoho paralel k ostatním skladatelům či obdobím. V podkapitole o skladbách s varhanní sazbou převažoval Bachův vliv na Francka. V následujících skladbách spatřujeme vliv Roberta Schumanna⁶². Inspirace Schumannovými skladbami je zřejmá výhradně v *Andantinu quasi allegretto* č. 5 a *Air from Bearn (II)* č. 37. U skladby č. 5 doprovod připomíná figurativní doprovod na způsob, který nalezneme u Roberta Schumanna⁶³ v první skladbě *Melodie* v *Albu pro mládež*. Stejný doprovod se vyskytuje i ve Franckově skladbě *Nářek panenky*, kdy figurativní spodní linka má melodickou úlohu a k prvnímu hlasu vzniká protihlas.

Obrázek 29 - R. Schumann, *Album pro mládež*, *Melodie* č. 1

Následný vývoj dvojhlasu je pohyblivý směrem vzhůru v osminových hodnotách jako sekvence. Hlavní téma se dále objevuje v obměněné podobě, doprovod je stejný. Franck si v průběhu celé skladby s těmito motivy pohrává a neustále je moduluje do různých tónin, díky nimž vznikají zajímavé harmonie. V druhé části se hlavní téma navrácí ve stejné podobě, ovšem s přidáním prodlevou na tónu *e* v partu levé ruky, což může být pro mladé klavíristy technicky náročné. Tato skladba se řadí mezi interpretačně náročnější skladby, hlavně

⁶² RAJNOHOVÁ, Alice a Miloš SCHNIERER. Dějiny klavírního umění: vývoj klavírní tvorby od počátků po současnost. Brno: JAMU, 2022. ISBN 978-80-7460-2085. (str. 189)

⁶³ Robert Schumann (1810-1856) byl německý skladatel a hudební kritik období romantismu.

⁶⁴ RICHTER, Ludwig. Album pro mládež. IMSLP [online]. Hamburg: Schubert. Plate 1232., 1849 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: https://imslp.org/wiki/Main_Page

z hlediska partu levé ruky, která střídá různé funkce například protihlas k pravé ruce či rozklad velkých akordů, které vyžaduje širší rozpětí ruky. Zároveň je potřeba měnit se změnou struktury i styl úhozu a dynamiku. Náročnost udává i tempo *Andantino quasi allegretto*. Skladbu bychom mohli považovat i za vhodnou přípravu k polyfonním a romantickým skladbám, z důvodu časté změny sazby.

Č. 37 – Poco allegretto

Obrázek 30 - Poco allegretto č. 37

Podobný doprovod se objeví ve skladbě č. 37 *Air from Béarn*. Skladba je v tónině Ges dur. Je klidná a v tišší dynamice. Jednoduché téma je doprovázeno osminovými hodnotami, kdy na těžkých dobách společně tvoří líbezný dvojhlas. Téma se několikrát opakuje a dlouho se drží v hlavní tónině, na chvíli vybočí do tóniny es moll a ges moll a brzy se zase vrací do Ges dur. Harmonie je v této skladbě jednoduchá. V prvním taktu tóny utvářejí dvojhlas na hlavní době v levé ruce a v pravé ruce dvojhlas. Vrchní hlas respektuje rytmus pravé ruky a společně tak tvoří dvojhlas.

Č. 39 - Andantino

Obrázek 31 - Andantino č. 39

Skladba *Andantino* č. 39 je v tónině As dur. Je zde očividná Franckova záliba v chromatických postupech, ligaturách a častých harmonických změnách. Nachází se zde alterované akordy a sekvence, obzvláště ve středním díle. Hlavní téma se navrácí v hlavní tónině v nezměněné podobě. Liší se pouze závěr. Ve skladbě můžeme nalézt sekvenční techniku. Z hlediska interpretace musí být střední hlas osminových hodnot v tiché dynamice. Naopak krajní hlasy si vyžadují silnější dynamiku. Žák by si mohl zahrát krajní melodie bez středního hlasu, který je v podobě prodlevového tónu či osminového ostinátního doprovodu. Závěr skladby má polyfonní charakter.

Č. 9 – Quasi lento

Obrázek 32 - Quasi lento č. 9

Třídobá skladba *Quasi allegro* č. 9 v tónině D dur má převážně akordickou sazbu s kantabilní melodií. Místy se objeví polyfonie, zároveň se sazba často mění – akordy, dvojhmaty, osminové hodnoty. V hlavním tématu se objevují hemioly⁶⁵. V další části se hlasy často střídají a dochází tak k rozhovoru, kdy hraje takt pravá a další takt hraje levá ruka.

⁶⁵ Hemiola – jedná se o rytmický akcentický posun, kdy se do třídobého rytmického celku vloží dvoudobá rytmická struktura a naopak.

Doprovod je v podobě jednotlivých tónů, osminových hodnot nebo akordů. Hlavní melodie využívá stejné techniky akordů a dvojhmatů jako doprovod, ale vzájemně se doplňují. Celá skladba, ale hlavně části rozhovorů, by mohly být nacvičovány žákem a učitelem tím způsobem, že by každý mohl hrát jeden part a naopak. Skladba je komplikovaná z hlediska neustálých změn rytmicke, sazby a rychlejšího tempa.

Č. 12 - Andantino

Obrázek 33 - Andantino č. 12

Jednohlasou melodii doprovází akordy ve skladbě **Andantino č. 12**. Začíná střídáním tóniky (fis moll) a subdominanty (h moll) a její nálada je díky dynamice *ve forte* a označení *espressivo* velmi vzdorovitá. Čtyřtaktí se beze změny zopakuje, tentokrát v *pp*, nálada se mění a stejné téma zní žalostně. Dále se objevují podobná témata, která se nejdřív představí *ve forte* a následně *ve pianu* v paralelní A dur. Opět zachovává harmonickou strukturu střídání tóniky a subdominanty. Doprovod je nejdříve v akordech, poté v sextách v půlových hodnotách. Následně se sexty v diminuci zopakují. Dalším způsobem doprovodu jsou dvojhmaty s ligaturovaným tónem, jednohlas s ligaturovaným tónem, a nakonec se střídající kvinty se sextami. Harmonie zde není komplikovaná a melodie je kantabilní. Při obměnách hlavního tématu využívá variační techniku. Dynamika se zpočátku mění po čtyřtaktích a postupně se délka zkracuje – čtyři takty *f*, čtyři takty *pp*, dva takty *f*, dva takty *pp*, jeden takt *f*, jeden takt. *Andantino* patří mezi snadnější skladby k interpretaci.

Č. 26 – Poco allegretto

Obrázek 34 - Poco allegretto č. 26

Poco andantino č. 26 má velmi krásnou melodii. Skladba začíná Des dur (T), f moll (III.), b moll (VI) a es moll (II). Tečkovaný rytmus hlavní melodie se v průběhu skladby často objevuje. Part levé ruky doprovází melodii v akordech či dvojhmatech. V první části na konci čtyřtaktí tvoří levá ruka dvojhlas s pravou rukou. Ve střední části je harmonie opět komplikovanější, Franck využívá chromatiku a zmenšené akordy. Stále ale zachovává melodii s tečkovaným rytmem. Doprovod se mění ve dvojhmaty nebo vytváří s pravou rukou dvojhlas. Následuje krátká mezihra a navrácí se hlavní téma, ve kterém jsou přidány střídavé tóny. V celé skladbě musíme volit různé typy úhozu a dynamiky. Hlavní melodii bychom měli hrát znělejším, sytým tónem, kdežto pro doprovodné hlasy bychom měli zvolit spíše jemnější dynamiku.

Č. 32 – Andantino poco allegretto

Obrázek 35 - Andantino poco allegretto č. 32

Allegretto grazioso č. 32 v tónině f moll začíná v *mp*. Téma, které se prolíná celou skladbou, je utvořeno ze sekvencovitě postupujících motivů. Podruhé se opakuje v tišší dynamice. Následně hustota pohybu řídne a pomocí dvojhlasu se navrátíme znovu k hlavnímu tématu, které je tentokrát ve větším *forte*. Obměnu hlavní melodie přebírá i levá ruka, poté ji

opět sekvencovitě zpracovává pravá ruka. Doprovod je převážně v podobě akordů. Konec skladby končí střídáním D⁷ a T v *pp*.

Skladeb, které spojují zpěvnou melodii s polyfonním typem doprovodu je v této sbírce více. Skladby č. 15, č. 24 a č. 29 mají společný i základ, a to melodii s podobným doprovodem ve formě dvojhmatů. Z důvodu převahy výrazné melodie, jsem tyto skladby zařadila do kapitoly s klavírní stylizací.

Č. 15 – Andantino poco allegretto

Obrázek 36 - Andantino poco allegretto č. 15

Andantino poco allegretto č. 15 je kantabilní tříhlasá skladba v tónině Es dur. Rytmus je zde jednoduchý. Doprovod má díky ligaturám varhanní strukturu. Franck zde pracuje s tématy, která následně obměňuje. Často využívá chromatiku. Skladba je rozdělena po čtyřtaktích a z Es dur moduluje do G dur, g moll, c moll a končí jednoduše průtahem z dominanty do toniky.

Č. 24 - Allegretto

Obrázek 37 - Allegretto č. 24

Allegretto č. 24 začíná základními harmonickými funkcemi – E dur (T) a H dur (D) a následně se téma opakuje s doprovodem obohaceným o melodické tóny. V dalším průběhu

se harmonie komplikuje, přidává se chromatika a dvojitě zvýšené tóny. Následuje část v *pp* v Cis dur, začíná akordovým sólem v pravé ruce. Tato část se poté opakuje ve stejnojmenné tónině, paralelní k E dur, cis moll. Hlavní melodie se přesune do levé ruky a pravá doprovází synkopovými průtahy v terciích. Mezihrrou, v níž má sólo levá ruka, se dostaneme zpátky k hlavnímu tématu do E dur v obměně. Skladba je svou fakturou průzračná a z této trojice je k interpretaci nejsnadnější.

Č. 29 – Poco allegretto

Obrázek 38 - Poco allegretto č. 29

Poco Allegretto č. 29 má veselou náladu s doporučením *dolce*. Základní harmonie se střídají a v melodii je chromatika, která leckdy zní až svůdně. Skladba je čtyřhlasá. Na první pohled vypadá skladba z hlediska množství posuvek komplikovaně, ale díky chromatice, která vždy vyústí do dalšího akordu, je hra pro ruce velmi pohodlná. I kdyby klavírista nepoužil pedál, dvojhmaty lze mezi sebou snadno provázat. Původně byla složena v tónině Ges dur. Editor této sbírky ji transponoval do G dur.

Poslední skupinou kantabilních skladeb jsou melodie s doprovodem rozložených akordů, které jsou ve skladbách období romantismu typické. Rozložené akordy hrajeme jako jeden celek. Nevyhráváme každou notu bez kontextu. Dlouhé tóny hlavní melodie je potřeba hrát s pocitem, že směřují stále dál.

Č. 30 – Poco allegro

Obrázek 39 - Poco allegro č. 30

Poco allegro č. 30 má klavírní sazbu v podobě doprovodu rozložených akordů a jednoduché melodie, která začíná předtaktím na čtvrté době. Doprovod začíná na lehké době. Žákům s menším rozpětím rukou by mohla dělat problém. Je známo, že C. Franck měl velké ruce, což se nejen na této skladbě ukazuje. Harmonie zde není příliš komplikovaná, ale mění se s každým taktem. Celý tón, který doplňuje harmonii a zní pod hlavní melodií, není její součástí. Je třeba zvolit slabší dynamiku a pravděpodobně i mírné agogické odstínění pro zřetelnost hlavního melodického hlasu.

Č. 42 - Lento

Obrázek 40 - Lento č. 42

Charakter skladby **Lento** č. 42 v tónině cis moll se v jejím průběhu mění. Začíná smutně v hlavní tónině, následně moduluje do paralelní tóniny E dur. Hlavní téma v levé ruce bychom měli interpretovat s jistou charakterovou závažností. V této části se její dynamika zesiluje na *mf*. Tato část je zároveň vrcholem skladby. Můžeme ji rozdělit do tří pásem, ve kterých bude třeba zvolit minimálně dva druhy dynamiky. Vrchní pásmo v pravé ruce lze hrát jako jemný doprovod, pro druhé pásmo lze zvolit tišší dynamiku a pro levou ruku forte s pocitem důležitosti. Žák by si měl zahrát jednotlivá pásma zvlášť a následně jejich kombinace. Po této části se dostáváme do závěru, kde se střídá Cis dur a Gis dur a ke konci závěru postupně část

zeslabuje a zpomaluje a končí akordem Cis dur. Pomalé tempo podtrhuje zasněnost skladby. Dynamicky to vyřešil Franck zajímavě. Ve většině skladeb, jsou akordická místa ve forte, kdežto zde Franck označil znělejší dynamikou místo, kde spolu hlasy více komunikují. Pravá ruka zde přestává být na chvíli doprovodem – šestnáctý až osmnáctý takt – a následná akordická sazba uzavírá skladbu v *pp*. Tato skladba se podobá části Chopinovy Polonézy cis moll⁶⁶, kdy pod melodií zní harmonický doprovod a postupně se začne objevovat další, polyfonní hlas.

⁶⁶ Polonéza cis moll op. 26 č. 1, takt 56-65

2.1.3 Skladby s převažující klavírní stylizací v rychlém tempu

V edici Denise Agaye najdeme skladby, které se přibližují etudám, i když tak přímo pojmenované nejsou. Hlavní melodie jsou často složeny z různých intervalů a směr se často a rychle mění. Důležitý je zde prstoklad, který bez jeho dodržování povede k nejistotě, nemožnosti zautomatizování a následně k napětí.

Č. 27 – Poco allegro

Obrázek 41 - Poco allegro č. 27

Skladba *Poco allegro* č. 27 je zaměřená na pasáže v osminových hodnotách se synkopickými nástupy v pravé ruce. Je na klavíristovi, jak bude jednotlivé motivy modelovat. Zda bude hrát všechny stejně důležitě, nebo v sudých taktech „melodičtěji“ zvýrazní tóny na dobách a tím pádem budou tvořit s levou rukou dvojhlas. Z interpretačního hlediska bychom mohli skladbu pojmout i jako rychlejší barokní menuet – třídobý takt, dvoutaktové členění. Barokní nádech přináší použití sekvencí a harmonie svou komplikovaností udává závažnou atmosféru. V barokním menuetu bychom volili kratší artikulaci, kdežto zde je požadavek neustálého legata.

Hlavní téma začíná na lehké době s pravidelným členěním přes dva takty. Skladatel použil ke zpracování tématu sekvencovitý přístup. Dynamika je v průběhu skladby neustále *pp* s drobnými zesilováními. Hlavní téma se v průběhu skladby často objevuje, přechází i do levé ruky, zatímco pravá má doprovodné akordy. Celou skladbou prochází osminový rytmus, jehož tok se zastaví až na posledních čtyřech taktech. Jednoduchý doprovod ve čtvrtových hodnotách zaznívá pod složitějšími osminovými pasážemi pravé ruky v rychlejším tempu, které začínají na lehkou dobu. Ve střední části se hlavní melodie v osminových hodnotách přesune do levé ruky na dobu čtyř taktů a opět se vrací do partu pravé ruky. Skladba je zakončena čtyřhlasem v *pp*.

Č. 38 – Allegro vivo

Obrázek 42 - Allegro vivo č. 38

Allegretto vivo č. 38 je skladba vhodná na procvičení samostatnosti rukou, kdy pravá ruka hraje legato a levá ruka staccato. Hlavní tónina je g moll. Franck opět často moduluje a harmonii obohacují i alterované akordy. Nachází se zde podobný princip, kdy zní melodie s doprovodným *staccatem*, se kterým jsme se setkali ve skladbě č. 6. Hlavní téma se zde několikrát objeví. Nejdřív ve *forte*, v *pp*, poté v Es dur nebo Ges dur. Závěr skladby končí codou. Zároveň poslouží k procvičení synkop. Klavírní faktura se během skladby mění.

Č. 40 – Poco allegro

Obrázek 43 - Poco allegro č. 40

Nejrychlejší skladbou sbírky je *Poco allegro* č. 40 s šestnáctinovými pasážemi s dvouhlasou technikou připomínající Bachovy dvouhlasé invence. Střední díl je v paralelní tónině A dur. Hlavní téma se navrácí v téměř nezměněné podobě a závěr skladby je zakončen melodií, kterou si přebírají ruce mezi sebou. Z hlediska harmonie Franck zůstává dlouho v jedné tónině a příliš často nemoduluje. *Poco allegro* je z této trojice i z celého výběru nejvirtuóznější skladbou.

Johann Sebastian Bach, Invence d moll č. 4

Obrázek 44 – J. S. Bach, Invence d moll č. 4

⁶⁷ 15 Inventions, BWV 772-786. IMSLP [online]. Lipsko: Breitkopf und Härtel, 1853 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: https://imslp.org/wiki/Main_Page

2.1.4 Koledy

První trojice koled se nazývá *Old Christmas Carol (I, II, III)*. Nejkontrastnější je první koleda, která se od následujících dvou odlišuje fakturou i stylizací. Druhou a třetí koledu spojuje sazba a stylizace. První koleda je v tónině d moll, druhá v subdominantní tónině g moll a třetí se vrací zase do materské tóniny d moll.

Č. 19 – Old Christmas Carol (I)

Obrázek 45 - Maestoso č. 19

Maestoso. 19 zahajuje trojici ve *fortissimo*. Už po prvních taktech zní jako pochod, což je u vánoční skladby zvláštní. Tečkovaný rytmus, který je prezentován v předtaktí, se v průběhu skladby ostinálně opakuje. Hlavní téma se prostřídává v různých tóninách. Hlavní melodie je uvedena v pravé ruce, je prezentována ale i v partu levé ruky. Doprovod je často tvořen oktávami. Dále se part levé ruky promění v doprovodný jednohlas či dvojhlas. Faktura vyžaduje větší rozpětí rukou. Skladba je tříhlasá s polyfonními prvky. Vícehlas lze opět rozdělit a hrát po hlasech. Tečkovaný rytmus je možno procvičit vytleskáváním rytmu – učitel jeden part, žák druhý a naopak.

Č. 20 – Old Christmas Carol (II)

Obrázek 46 - Old Christmas Carol (II) č. 20

Druhá vánoční koleda *Old Christmas Carol (II)* č. 20 *Poco lento* je v tónině g moll. Skladba je oproti *Maestosu* v pomalejším tempu a v tišší dynamice. Náladu má pochmurnou a melancholickou. Franck v této skladbě neustále moduluje a využívá chromatiku. Dostává se do tóniny D dur a paralelní Es dur. Zajímavé je, že místo tradičních tónů akordu Es⁷, volí ES G B CIS. Používá zde i alterované akordy. V závěru skladby se navrácí hlavní téma *a tempo* se postupně zpomaluje a končí následujícím sledem akordů – alterovaný akord, dominantna, tónika.

Č. 21 – Old Christmas Carol (III)

Obrázek 47 - Old Christmas Carol (III) č. 21

Závěrečná koleda *Old Christmas Carol (III)* č. 21 je klidným zakončením. V průběhu skladby se střídá smutná d moll s durovou paralelní F dur, která skladbu po mollové tónině rozjasní. V první části je uvedeno hlavní téma v tónice a následně v dominantní tónině. Tato část končí úsekem v *unisonu* s korunou. Převažují zde dvojhmaty. Po části v *unisonu* se faktura mění. Pravá ruka nyní zastává doprovodnou funkci a počáteční hlavní melodie se přesune v jednohlasu do partu levé ruky. Ve třetí části je hlavní melodie opět v pravé ruce

a doprovod levé ruky se také mění. Opět se zde objeví stejná část v *unisonu*, ale v obměně. Skladba je ukončena klesajícím rozloženým akordem d moll. Faktura skladby se s každou novou částí mění – dvojhmaty, pasáž s jednohlasou melodií, unisono, lomené oktávy s přidanými tóny, rozložený akord.

Poslední dvojicí koled jsou *Christmas Carol from Anjou (I)* č. 44 a *Christmas Carol from Anjou (II)* č. 45. Jsou součástí většího celku, který je v této sbírce zakončen *Postludiem*⁶⁸. Koledy pocházejí z historického území ve francouzském Anjou⁶⁹.

Č. 44 – Christmas Carol from Anjou (I)

Obrázek 48 - Christmas Carol from Anjou (I) č. 44

Christmas Carol from Anjou (I) č. 44 má tempové označení *Allegretto giocoso* a je v tónině G dur. Pod melodií se střídá doprovod v různých úhozech a sazbě. Některé úseky mají sborovou sazbu. Koleda není harmonicky komplikovaná – obsahuje základní harmonické funkce. Často se opakuje střídání toniky s dominantou, harmonii obohatí ale i alterované a zmenšené akordy. Franck moduluje i do stejnojmenné mollové tóniny g moll, ale skladba je zakončena s veselým charakterem v tónině G. Koleda svou třídobostí a menuetovým charakterem připomíná skladbu č. 27. Žák může skladbu cvičit po hlasech a jejich kombinacemi.

⁶⁸ Je zařazen do podkapitoly skladeb s varhanní sazbu.

⁶⁹ Západ Francie

Č. 45 – Christmas Carol from Anjou (II)

Obrázek 49 - Christmas Carol from Anjou (II) č. 45

Christmas Carol from Anjou (II) č. 45 je k předchozí skladbě kontrastní ve stejnojmenné tónině g moll. Jednohlasá melodie v pravé ruce zní nad doprovodnou figurací s ostinátním tónem D¹. Pohyblivé melodické tóny v levé ruce v šestnáctinových hodnotách tvoří s hlavní melodií dvojhlas. Počátek skladby je harmonicky jednoduchý, střídá se tónika s dominantou a v místě, kdy začne skladatel modulovat do D dur, použije alterované akordy. Tuto část zakončí korunou. Dále pokračuje částí s označením *Poco più lento* a skladba se rozsvítí v tónině G dur s dvojhmatovou sazbou. Závěrečná část má pastorální charakter a s doporučením *molto dolce e sostenuto*. Podobnost můžeme opět najít u skladby *Zimní čas II* (*R. Schumann – Album pro mládež*), ve které mollový úvod rozjasní durová závěrečná část. Úvodní část si může žák zahrát bez ostinátního d jako dvojhlas.

Tyto poslední dvě koledy můžeme přiřadit k rychlejším skladbám.

2.1.5 Závěrečné shrnutí analýz

Edice *46 krátkých skladeb pro klavír* obsahuje skladby různých forem. Často jsou ve formě *ab* nebo *aba*, méně často se objeví také fugato a kánon. Sbíрка nám nabízí pestrý výběr z hlediska charakteru – skladby *alla nocturno*, chorál, koledy. Klavírista si může také vybrat mezi pravou varhanní stylizací, kterou lze bez problému přenést na klavír s pomocí pedalizace nebo také skladby s výraznou klavírní stylizací. Původní nástrojové určení podmiňuje však větší množství ligatur a prodlevových tónů.

K obměně motivů využívá nejčastěji přidávání dalších hlasů a doprovodných tónů. V těchto případech se odráží jeho kompoziční styl. Jeho klavírní stylizace je velmi pestrá, jelikož na malé ploše dokáže vystřídat různé druhy techniky. Z harmonického hlediska se některé skladby pohybují v základních harmoniích. V jiných se objevuje Franckova záliba neustále modulovat a používat chromatické postupy. Ve sbírce je podobný počet harmonicky snadných a komplikovaných skladeb. Jsou zde patrné vlivy velkých osobností, ke kterým Franck vzhlížel, například vliv Johanna Sebastiana Bacha (kontrapunkt, durové závěry, dvouhlasá invence), Richarda Wagnera (chromatičnost a bloudivé melodie). Jak se píše v knize *Dějiny klavírního umění*⁷⁰ o charakteristice Franckova díla, ve kterém se „*spojuje francouzská barevnost a citová vznícenost s německou vážností*“ se potvrzuje i v těchto miniaturách.

Většina skladeb nese název podle tempového označení, ovšem některé z nich mají konkrétní pojmenování například *Song from Creuse*, *Prayer*, *Postlude*, *Christmas Carol from Anjou*, *Old Christmas Carol* či *Air from Béarn*. Na rozdíl od *Alba pro mládež* R. Schumanna nemá většina skladeb programní název. Pouze u některých je určení, že se jedná o píseň či koledu, ovšem bez bližší specifikace.

Při nácvičku polyfonních skladeb nebo skladeb s převažující varhanní stylizací bychom měli postupovat podobně jako při nácvičku fugy. Jednotlivá pásma by si měl žák zahrát samostatně a následně jejich kombinace. Dále bychom měli dbát na to, aby mělo každé pásmo odlišné úhozy a dynamiku. K tomu poslouží úhozové nácvičky například znějící *legato* a bez nárazu „*vzít*“ zbytek harmonie. Jednotlivé fráze by měl žák přesvědčivě modelovat. Ve většině případů je vhodné zvolit hru učitele s žákem, kdy každý hraje jeden hlas nebo melodii a doprovod. Žáka bychom měli vést nejen k aktivnímu lineárnímu poslouchání, ale měli

⁷⁰ RAJNOHOVÁ, Alice a Miloš SCHNIERER. *Dějiny klavírního umění: vývoj klavírní tvorby od počátků po současnost*. Brno: JAMU, 2022. ISBN 978-80-7460-2085., s. 190

bychom pěstovat i vertikální složku, aby žák vnímal, kdy se spolu hlasy schází a co spolu vytvářejí. Je důležitá nejen sluchová příprava, ale i pocitová představa pro tvoření tónů. Pro kvalitní a jistou interpretaci rychlých skladeb je stěžejní správný a pohodlný prstoklad⁷¹, aby nebránil automatizaci pohybu. U každého virtuózního místa je kromě prstokladu třeba nejdříve v pomalém tempu vtisknout do paměti a do sluchové představy obrys a intervalové složení melodie. Poté, co přestane žák aktivně přemýšlet nad prstokladem a nad tónovým sledem, v tu chvíli se technika zrychluje. Na jeden impuls zahraje žák více tónů a část slyší jako celek. Ve sbírce se také vyskytuje několik skladeb se skrytým dvojhlasem v doprovodu. V takových případech bychom měli vést melodické tóny sluchem, poté teprve přidávat ostinátní tóny. U kantabilních skladeb je vhodné si melodii zazpívat. Pedagog může melodii i otextovat. Některé skladby obsahují snadné melodie, u dalších se ale směr melodie často a rychle mění a zároveň má různé intervalové složení. To je pro sluchové pochopení náročné.

Klavírista používá oproti varhaníkovi v odlišné míře interpretační prostředky, kterými modeluje hudební tok. U klavíru je na prvním místě dynamicko – úhozové řešení. Uvedená rámcová dynamika je v edici D. Agaye totožná s původní dynamikou ve sbírce *L'organiste*. Nabízí se zde však otázka, jak konkrétně jednotlivé fráze dynamicky vystavět. Protože je Franckova klávesová tvorba hodně spjata a s polyfonií, tak se nabízí řešení jako v období baroka. V barokní hudbě často směřujeme konec fráze k disonancím s následným uvolněním. Vrchol fráze nebývá tedy na nejvyšším tónu, ale bývá na poslední disonanci. Kdežto v romantické literatuře často směřujeme k nejvyššímu tónu a druhá polovina fráze následně upadá. Je na místě zvážit, zda u některých skladeb vybereme spíše tuto romantickou gradaci nebo zda u polyfonních skladeb, blízkých historickému stylu zvolíme barokní typ gradace.

⁷¹ V původním díle *L'organiste* Franck prstoklady nezapísoval, ale Denes Agay prstoklady ve své edici nabízí. Dynamika je ve sbírce D. Agaye zapsána přesně tak, jako v původním díle.

Závěr

Tato diplomová práce si kladla za cíl rozebrat instruktivní skladby Césara Francka, které byly vydány Denisem Agayem pod názvem *46 krátkých skladeb pro klavír*.

Skladby v této edici jsou řazeny náhodně, nejsou řazeny podle tónin jako v původní sbírce *L'organiste*. César Franck byl kvalitní skladatel, který se nespokojil s povrchním úspěchem a lacinými výtvyry. I v těchto drobných skladbách nalezneme jeho profesionalitu a poctivost, které pocházejí z vrcholného období Franckova života, jelikož tomuto dílu věnoval poslední roky, ne-li své poslední měsíce. O tom, jaký byl Franckův záměr s touto sbírkou, můžeme jen polemizovat. Mohl to být záměr náboženský, s využitím v kostelech a na farách nebo záměr pedagogický.

Kantabilní skladby, obzvláště pokud se jedná o převažující sazbu jednohlas s doprovodem, vyzní na klavíru přesvědčivěji než na varhanách. Při klavírní interpretaci tohoto typu skladeb může klavírista dynamicky a barevně odstínit jednotlivé hlasy a použít tradiční klavírní pedalizaci. Ovšem i polyfonní kusy mohou v klavírní interpretaci vyznít ze stejného důvodu přesvědčivěji. Při provedení polyfonních skladeb na klavíru bychom pravděpodobně byli ochuzeni o dlouho znějící tóny, jejichž prodlevy na varhanách a harmoniu zní po dobu, kdy klávesu držíme. Pokud si tento materiál zvolí klavírista, dosáhne díky nástroji barevného a dynamického rozlišení a plasticity hlasů. Pokud zvolí tento repertoár varhaník, dynamiku bude vytvářet pomocí změn rejstříků, které jsou v původním *L'organiste* vyznačeny.

Sbírka připraví mladého klavíristu na těžší kusy skladatelů barokního i romantického období. Bezpochyby je vhodnou průpravou k Bachovým skladbám (15 Dvouhlasých invencí, Malá preludia a fughetty). Některé Franckovy kusy z této sbírky ovšem rozhodně nepatří mezi nejlehčí repertoár pro mladé klavíristy. Na interpretaci jeho skladeb by měl být žák připraven, nejlépe na lehčím repertoáru. Například můžeme díky podobnosti vybrat snadné Schumannovy skladby z *Alba pro mládež*.

Tato literatura není mezi českými pedagogy rozšířená. Romantická hudba ve spojení s polyfonním přístupem patří k náročnějším. Opět zde spatříme paralelu s R. Schumannem. Hudba obou skladatelů je velmi krásná, z formálního hlediska je snadno pochopitelná, ale využití polyfonního přístupu nemusí být při prvním seznámení mladým posluchačům blízké. Po detailním seznámení s tímto repertoárem shledávám použití těchto skladeb bezpochyby pro základní stupeň klavírní výuky přínosné. Vyskytují se zde technicky snadnější

i náročnější kusy. Pozitivními prvky jsou pestrý výběr forem (fugato, kánon, variace) či skladby s paralelou do různých období (baroko, klasicismus, romantismus). Bude tedy záležet, na jakém stupni estetického vývoje žák je, dále jak mu skladbu pedagog přiblíží a jak ji zahraje, aby dokázal mladého klavíristu pro danou skladbu nadchnout. Na přání žáků vybírají učitelé dnes většinou skladby populárnějšího charakteru či skladby známějších autorů. Přestože ne všechny skladby při prvním poslechu musí posluchače nadchnout, po bližším seznámení s jeho melodiemi a harmoniemi zjistí, že je jeho hudba velmi kvalitní a krásná. Pro ty, kteří mají rádi bloudivé melodie a zajímavé harmonie, jsou Franckovy krátké skladby správnou volbou a posluchačům pomohou najít cestu k jeho náročnějším, ale krásným skladbám jako jsou *Preludium, Chorál a Fuga, Balada* či *Ekloga*. Skladby si tak zaslouží své místo v klavírní výuce na základních uměleckých školách. Zpracováním této sbírky jsem si vytvořila pedagogický materiál pro svoji budoucí pedagogickou praxi a věřím, že jsem touto prací poskytla materiál pro bližší seznámení s vybranými skladbami Césara Francka.

Použité informační zdroje

A – Literatura

Kittnarová, O. (2007). *A history of music of outlines*. Univerzita Karlova v Praze: Nakladatelství Karolinum, ISBN: 978-80-246-1351-2

Gammond, P. (2002). *Velcí skladatelé*. Praha: Svojtka a Vašut, ISBN 978-80-7237-590-5

Navrátil, M. (2013). *Dějiny hudby: Přehled evropských dějin hudby*. Ostrava: Montanex, ISBN 80-238-0440-5

Schonberg, H. (2006). *Životy velkých skladatelů*. Praha: BB/art., ISBN 80-7341-905-X

RAJNOHOVÁ, Alice a Miloš SCHNIERER. *Dějiny klavírního umění: vývoj klavírní tvorby od počátků po současnost*. Brno: JAMU, 2022. ISBN 978-80-7460-2085.

B – Elektronické zdroje

Konstantinos Alevizos. *Pièces pour Harmonium by Cesar Franck* A musical essay on composition and invention. 2021. hal-03340071

Před 200 lety se narodil téměř neuznávaný skladatel César Franck. *Opera +* [online]. 2022, [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/pred-200-lety-se-narodil-temer-neuznavany-skladatel-cesar-franck/?pa=2>

Gastoué, A. "César Franck et Paul Poujaud. à Propos d'un Thème de Folklor, Le 'Chant de La Creuse'." *Revue de Musicologie*, roč. 18, č. 62, 1937, s. 33–38. *JSTOR*, <https://doi.org/10.2307/925722>. Přístup 1. dubna 2023.

Alfred Music [online]. Harlow [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://www.alfred.com/authors/denes-agay/>

C – Notový materiál

L'Organiste. *IMSLP* [online]. Paříž: Enoch & Cie., 1896 [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: https://imslp.org/wiki/Main_Page

Franck, C. (1971). 46 short pieces for piano. *Selected and edited by Denes Agay*. Pensylvánie: Theodore Presser Co.

Album for Young, Robert Schumann [online]. 1.. Hamburh: Ludwig Richter, 1849 [cit. 2023-05-10]. Dostupné z: https://s9.imslp.org/files/imglnks/usimg/6/66/IMSLP300406-PMLP02707-Schumann_op68_Album_f%C3%BCr_die_Jugend_DinA4.pdf

15 Inventions, BWV 772-786. *IMSLP* [online]. Lipsko: Breitkopf und Härtel, 1853 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: https://imslp.org/wiki/Main_Page

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Montréal: Les Éditions Outremontaises, 2009	18
Obrázek 2 - Allegretto grazioso č. 1	19
Obrázek 3 - Maestoso č. 2	20
Obrázek 4 - Fugato č. 3	20
Obrázek 5 - Lento č. 6	21
Obrázek 6 - Andante č. 8	22
Obrázek 7 - Song from Creuse č. 10	22
Obrázek 8 - Slova Písně z Creuse	24
Obrázek 9 - Maestoso č. 22	25
Obrázek 10 - Poco lento č. 13	26
Obrázek 11 - Prayer č. 16	26
Obrázek 12 - Non troppo lento č. 25	27
Obrázek 13 - Canon č. 17	28
Obrázek 14 - Andantino č. 18	29
Obrázek 15 - Poco allegro č. 34	29
Obrázek 16 - Andantino č. 28	30
Obrázek 17 - sled mimotonálních dominant	31
Obrázek 18 - Molto moderato č. 31	31
Obrázek 19 - Poco allegretto č. 33	32
Obrázek 20 - Poco lento č. 35	32
Obrázek 21 - Air from Bearn (I) č. 36	33
Obrázek 22 - Allegretto amabile č. 41	33
Obrázek 23 - Poco maestoso č. 43	34
Obrázek 24 - Postlude č. 46	35
Obrázek 25 - Quasi lento č. 4	36
Obrázek 26 - Quasi andante č. 11	37
Obrázek 27 - Poco lento č. 14	37
Obrázek 28 - Andantino quasi allegretto č. 5	38
Obrázek 29 - R. Schumann, Album pro mládež, Melodie č. 1	38
Obrázek 30 - Poco allegretto č. 37	39
Obrázek 31 - Andantino č. 39	40
Obrázek 32 - Quasi lento č. 9	40
Obrázek 33 - Andantino č. 12	41
Obrázek 34 - Poco allegretto č. 26	42
Obrázek 35 - Andantino poco allegretto č. 32	42
Obrázek 36 - Andantino poco allegretto č. 15	43
Obrázek 37 - Allegretto č. 24	43
Obrázek 38 - Poco allegretto č. 29	44
Obrázek 39 - Poco allegro č. 30	45
Obrázek 40 - Lento č. 42	45
Obrázek 41 - Poco allegro č. 27	47
Obrázek 42 - Allegro vivo č. 38	48
Obrázek 43 - Poco allegro č. 40	48

Obrázek 44 - J. S. Bach, Invence d moll č. 4	49
Obrázek 45 - Maestoso č. 19	50
Obrázek 46 - Old Christams Carol (II) č. 20	51
Obrázek 47 - Old Christmas Carol (III) č. 21	51
Obrázek 48 - Christmas Carol from Anjou (I) č. 44	52
Obrázek 49 - Christmas Carol from Anjou (II) č. 45	53

Seznam příloh

Příloha č. 1: Životopis Denese Agaye

Příloha č. 2: Přehled klavírního díla Césara Francka

Příloha č. 3: L'organiste 1889-1890

Příloha č. 1: Životopis Denese Agaye

Denes Agay (10. 6. 1911 – 24. 1. 2007) byl hudební skladatel a klavírista maďarského původu. Narodil se v malé vesnici nedaleko Budapešti. Již jako malý projevoval hudební nadání a na klavír začal hrát ve třech letech. V roce 1934 vystudoval doktorát na Akademii Ference Liszta v Budapešti. Úspěšnou událostí bylo pro Agaye dirigování své symfonie s Budapešťskou filharmonií. Skládal také orchestrální hudbu pro film. V roce 1939 se přestěhoval do New Yorku, kde následně získal americké občanství. Po válce se Agay začal věnovat výuce, komponování a publikování sbírek. Dále působil jako dirigent a aranžér v rádiu NBC, konkrétně v pořadu „Guess Star“ (Uhádni hvězdu)¹.

Mezi jeho známé sbírky patří např. *Od Bacha po Bartóka*, *První kniha*, *The Young Pianist's Library (Knihovna mladého pianisty)* nebo sbírky *The Joy of (Radost z..) – Baroka*, *Prvního roku s klavírem*, *Klasiky*, *Jazzu atd.*

¹ Alfred Music [online]. Harlow [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://www.alfred.com/authors/denes-agay/>

Příloha č. 2: Přehled klavírního díla Césara Francka

OPUS	NÁZEV	ROK VZNIKU
03	<i>Grand Rondo</i>	1834
010	<i>Piano Sonata No. 1, D major</i> <i>(Premiere grande sonate)</i>	1835/6
012	<i>Grande fantasia No. 1</i>	1836
014	<i>Fantasia No. 2, D major</i>	1836
015	<i>2 Melodies</i>	1837 ca.
019	<i>Grande fantasia No. 3</i>	1837 ca.
018	<i>Piano Sonata No. 2</i> <i>(Deuxième sonate)</i>	1837 ca.
3	<i>Eglogue (Hirtengedicht)</i>	1842
5	<i>Premier grand caprice</i>	1843
7	<i>Souvenirs d'Aix-la-Chapelle</i>	1843
9	<i>Ballade B major</i>	1844
11	<i>Grande fantasia No. 1 sur des motifs de l'opera „Gulistan“ de Nicholas-Marie Dalayrac</i>	1844
12	<i>Fantasia No. 2 sur des motifs de point du jour de l'opera „Gulistan“ de Nicolas-Marie Dalayrac</i>	1844
13	<i>Fantasia (lost or never composed – d'Indy)</i>	1844
15	<i>Fantasies sur deux airs polonais</i>	1845
16	<i>3 Petite riens:</i> <i>1. Duettino</i> <i>2. Valse</i> <i>3. Le songe</i>	1845
-	<i>2 Melodies (á Felicité)</i>	1848 ca.

-	<i>Polka, B♭ major</i>	1847
-	<i>Les plaintes d'une poupée G Major, Melodie</i>	1865
-	<i>Morceau de lecture à vue</i>	1865
-	<i>Piano piece, A minor</i>	1876
-	<i>Prélude, Choral et Fugue, B minor</i>	1884
-	<i>Danse lente, F minor</i>	1885
-	<i>Prélude, Aria et Final, E major</i>	1886-87
4	<i>Piano Duo No.1 sur le „God save the King“</i>	1842
17	<i>Piano Duo No.2 sur le quatuor de „Lucile“ de André-Ernest- Modeste Grétry</i>	1846
-	<i>Polka (CFF 19), arranged for piano 4hands, B♭ major</i>	1850's

Příloha č. 3: L'organiste 1889-1890

Skladby, které jsou označeny hvězdičkou, se v edici Denese Agaye nenachází.

SEŠIT	SKLADBY
I. 7 skladeb v C dur a c moll	<ol style="list-style-type: none">1. Poco allegretto2. Andantino *3. Poco lento *4. Maestoso5. Poco lento6. Poco allegro – Amen Moderato7. Offertoire. Andantino *
II. 7 skladeb v Des dur a cis moll	<ol style="list-style-type: none">1. Andante2. Andantino *3. Poco andantino4. Poco allegro5. Lento6. Andantino poco mosso – Amen. Moderato7. Andante *
III. 7 skladeb v D dur a d moll	<ol style="list-style-type: none">1. Quasi allegro2. Chant de la Creuse. Très lent3. Quasi andante4. Old Christmas Carol. Andantino5. Maestoso6. Old Christmas Carol. Maestoso7. Sortie ou Offertoire. * Allegro – Amen. Moderato
IV. 7 skladeb v Es dur a es moll	<ol style="list-style-type: none">1. Andantino poco allegretto2. Quasi lento3. Motlo moderato4. Allegretto *

	<ul style="list-style-type: none"> 5. Poco allegro 6. Andantino – Amen. Moderato * 7. Offertoire. Andantino poco allegretto *
V. 7 skladeb v E dur a e moll	<ul style="list-style-type: none"> 1. Andantino quasi allegretto 2. Moderato * 3. Prière. Quasi lento 4. Non troppo lento 5. Allegretto 6. Poco allegretto – Amen. Moderato 7. Offertoire ou Communion. Poco lento
VI. 7 skladeb v F dur a f moll	<ul style="list-style-type: none"> 1. Allegretto * 2. Andantino 3. Lento 4. Allegretto 5. Allegretto 6. Poco lento – Amen. Moderato 7. Sortie. Molto moderato *
VII. 7 skladeb ve fis moll a Ges dur	<ul style="list-style-type: none"> 1. Air Béarnais. Andantino 2. Chant Béarnais. Poco allegretto 3. Andantino 4. Poco lento 5. Poco allegro 6. Poco allegretto – Amen. Moderato 7. Offertoire funèbre. Poco lento *
VIII. 7 skladeb G dur a g moll	<ul style="list-style-type: none"> 1. Poco allegretto 2. Vieux Noël. Poco lento 3. Noël Angevin. Allegretto 4. Quasi lento * 5. Noël Angevin. Quasi allegro 6. Allegretto vivo – Amen. Moderato 7. Sortie. Allegro

IX. 3 skladby v As dur	1. Poco maestoso 2. Allegretto amabile 3. Andantino
4 posthumní skladby v gis moll a As dur	4. Andantino * 5. Lento * 6. (Andantino) * 7. (Offertoire). Poco maestoso *